

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ДУБОВИЙ ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 347.454

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ОБІГУ
ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Джафарова Олена В'ячеславівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3;

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Захист відбудеться 06 квітня 2021 р. о 10:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 06 березня 2021 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Реалії сьогодення засвідчують нагальну потребу в проведенні реформ, спрямованих на підвищення економічного зростання держави. Адже передумовою реалізації демократичних перетворень, докорінних змін у політичній і соціальній сферах, визначених у програмних документах Уряду й актах Президента, є сталий економічний суверенітет та економічна стабільність держави, що актуалізує питання перегляду чинників, які впливають на цей процес. На сьогодні світова економіка означена кризою, до якої призвела низка факторів, зокрема пандемія. Усі ці чинники позначилися на стані економіки та наповнення бюджету України. З огляду на те, що бюджет будь-якої держави формується за рахунок податків і зборів, важливе значення має здійснення контролю за його наповненням. Найбільше наповнення бюджету відбувається завдяки своєчасній, достовірній та повній сплаті податку з підакцизних товарів.

Згідно з офіційними даними Державної податкової служби України, 2018 року за порушення правил обігу підакцизних товарів було нараховано 197,6 млн грн, 2019 року накладено 290,5 млн грн фінансових санкцій (штрафів), 2020 року з незаконного обігу вилучено підакцизних товарів на загальну суму понад 1,5 млрд грн.

На сьогодні господарська діяльність, пов'язана з підакцизними товарами, є основним джерелом наповнення бюджету й діяльністю, яка безпосередньо впливає на національну безпеку держави, оскільки зачіпає найбільш вагомі та прибуткові сфери виробництва, попит на які є постійним. Саме тому цей напрям господарської діяльності потребує посиленої уваги з боку відповідних державних інституцій, які уповноважені здійснювати контрольно-наглядову діяльність і покликані мінімізувати несвоєчасність, недостовірність, неповноту нарахування та ухиляння від сплати до бюджету акцизного податку.

Питанням контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів за обігом підакцизних товарів донині приділяли недостатньо уваги на рівні монографічних досліджень, особливо в контексті адміністративно-правової науки. Потреба в змістовому оновленні як теоретичних підходів, так і правозастосовної діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів зумовлюють актуальність і вказують на необхідність оптимізації адміністративних процедур контрольно-наглядової діяльності в зазначеній сфері.

Серед праць науковців, які вивчали актуальні проблеми адміністративного права, у контексті проблематики дослідження варті уваги передусім напрацювання таких учених, як В. Б. Авер'янов, І. П. Голосніченко, О. Ю. Дрозд, О. В. Джафарова, А. Т. Ковальчук, Є. Ю. Соболю О. Ф. Скакун, А. Г. Чубенко та інші. Питання, пов'язані з контролем правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, вивчали такі науковці, як: Н. І. Атаманчук, В. А. Бернадін, Ю. Л. Больбіт, Ю. В. Гаруст, П. М. Дозорець, О. С. Заклекта-Берестовенко, С. П. Карпенко, А. М. Лисеюк, О. Д. Максимюк, М. М. Мінаєв, Д. В. Плугова, А. В. Поляруш, Л. М. Томаневич та ін.

На рівні дисертаційних досліджень окремим питанням здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів присвячено такі праці: В. Т. Білоус «Координація управління правоохоронними

органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект)» (2004), М. М. Мінаєв «Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України)» (2005), П. М. Дозорець «Контрольно-наглядова діяльність органів державної податкової служби України у сфері обігу підакцизних товарів» (2013), Н. О. Шмігельська «Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень у сфері економіки» (2015), В. М. Васильєв «Адміністративно-правовий механізм протидії правопорушенням у сфері підприємницької діяльності в Україні» (2019) та ін.

Таким чином, необхідність побудови нової ефективної державної політики у сфері обігу підакцизних товарів та визначення сутності, особливостей, форм і методів контрольно-наглядової діяльності в цій сфері, недостатня розробленість її теоретичних засад і недосконалість адміністративно-правового регулювання обумовлюють актуальність всебічного наукового дослідження вказаної проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження сформульовано відповідно до положень Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії подолання бідності, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р.; Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474; Указу Президента України від 8 листопада 2019 р. № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави»; рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 грудня 2019 р. «Про удосконалення державної політики розвитку спиртової галузі України», Програми реформування та розвитку спиртової галузі на 2020–2023 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2020 р. № 669; плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495). Тему дисертації затверджено в Науково-дослідному інституті публічного права 02 жовтня 2015 р. (протокол № 4).

Мета та задачі дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі узагальнення наявних наукових напрацювань, а також аналізу чинного законодавства та практики його реалізації розкрити поняття, сутність й особливості контрольно-наглядових відносин правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, на підставі чого визначити напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання вказаної діяльності з урахуванням перспектив інтеграції України до Європейського Союзу.

Для досягнення визначеної мети в дисертації необхідно вирішити такі основні задачі:

– визначити поняття, роль і значення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів;

- з'ясувати місце правоохоронних органів у системі суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, а також принципи державного контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів;

- вивчити стан і перспективи розвитку нормативно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів;

- сформулювати поняття та структуру адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні;

- з'ясувати сутність і види форм та методів контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні;

- розкрити особливості й види адміністративних процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні;

- визначити гарантії контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні;

- запропонувати шляхи розвитку адміністративного законодавства, яке регулює контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні;

- виокремити форми й методи взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів.

Об'єктом дослідження є публічно-правові відносини, які виникають у сфері обігу підакцизних товарів.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів.

Методи дослідження. Достовірність та аргументованість отриманих наукових результатів дисертаційного дослідження досягнуто завдяки використанню сукупності методів наукового пізнання, серед яких: загальнонаукові, загальнофілософські та спеціальні методи. Загальнонауковий діалектичний метод пізнання слугував основним у цій системі, що дало змогу розв'язати актуалізовані в роботі проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. Використання *логіко-семантичного* методу дало змогу з'ясувати сутність категорій «контрольно-наглядова діяльність», «контрольно-наглядова діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів», «контрольно-наглядові процедури в діяльності Державної податкової служби України» (підрозділи 1.1, 2.3). Застосування *системно-функціонального* методу сприяло визначенню кола принципів контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів (підрозділ 1.2). Невід'ємним доповненням цього методу є *системний аналіз*, який дав змогу окреслити стан і перспективи розвитку нормативно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, а також елементів гарантій контрольної діяльності Державної податкової служби України (підрозділи 1.3, 2.4). У межах дослідження поняття та структури адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у

сфері обігу підакцизних товарів в Україні використано *структурно-логічний* метод (підрозділ 2.1). Для формулювання авторських думок і пунктів наукової новизни використано філософські та спеціальні методи. *Аналіз і синтез* застосовано з метою з'ясування сутності та видів форм здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, а також системи методів реалізації останньої (підрозділ 2.2). Метод *групування* допоміг з'ясувати коло адміністративних процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні (підрозділ 2.3). *Історико-правовий* метод сприяв дослідженню місця правоохоронних органів у системі суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів (підрозділ 1.2). *Індуктивний* метод надав можливість визначити шляхи розвитку адміністративного законодавства, яке регулює контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні (підрозділ 3.1). Завдяки *формально-догматичному* методу окреслено форми й методи взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів (підрозділ 3.2). *Соціологічний, статистичний та метод правового прогнозування* застосовано для узагальнення та аналізу емпіричної інформації за тематикою дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані дані державної та відомчої статистичної звітності за 2016–2020 рр. щодо контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів; офіційні звіти, інформаційні листи та аналітичні довідки Державної податкової служби України. У межах дослідження опитано 42 посадові особи правоохоронних органів, вивчено

35 справ про адміністративні правопорушення у сфері обігу підакцизних товарів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним з перших в українській правовій науці комплексних досліджень сучасної проблеми визначення сутності й особливостей контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, тенденцій і напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання зазначеної діяльності з урахуванням перспектив інтеграції України до Європейського Союзу. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових положень і висновків. Основні з них такі:

уперше:

– доведено, що зміст контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів полягає у виконанні сукупності окремих функцій держави (сервісної, контрольної та правоохоронної) щодо забезпечення економічного суверенітету й дотримання прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які займаються відповідною господарською діяльністю, що дало змогу розглядати останню в широкому та вузькому значенні;

– запропоновано методологічний підхід до вироблення сучасної наукової концепції контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів як об'єкта адміністративно-правового регулювання, що охоплює: 1) широке значення контрольно-наглядової діяльності через призму

охоронної функції права шляхом надання відповідних дозвільних документів на здійснення господарської діяльності з підакцизними товарами; 2) вузьке значення контрольно-наглядової діяльності як окремого виду державного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання відповідних правил (ліцензійних вимог) здійснення господарської діяльності, пов'язаної з підакцизними товарами у формі нормативно визначеного контрольного провадження;

– виокремлено ознаки контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, а саме: 1) має форму контрольного провадження, порядок здійснення якого регламентується адміністративно-процедурними нормами; 2) специфічна сфера виникнення (підакцизні товари), яка пов'язана з дотриманням адміністративного та податкового законодавства у сфері обігу підакцизних товарів; 3) основним суб'єктом є Державна податкова служба України, а додатковими – інші органи, наприклад, Антимонопольний комітет, Рада національної безпеки та оборони, Національна поліція; 4) здійснюються на підставі закону та в межах повноважень правоохоронних органів, які визначені чинним законодавством; 5) спеціальний суб'єкт наділений необхідним правовим, інформаційним і технічним інструментарієм, що є необхідним для якісного та своєчасного отримання правового результату, який є заходом юридичного впливу примусового та відновлювального характеру; 6) правовий результат у формі адміністративного акта, який було отримано під час контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, є обов'язковим для виконання; 7) чітка правова регламентація процедури здійснення такої контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, яка передбачає офіційно оформлений привід; 8) особлива сфера виникнення контрольно-наглядової діяльності, адже виробництво та продаж підакцизних товарів не лише впливає на економічні відносини, а й слугує обов'язковим елементом забезпечення економічної та національної безпеки;

– систематизовано принципи контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, а саме: 1) принципи, визначені Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності»; 2) принципи, що характеризують обіг підакцизних товарів як об'єкт оподаткування; 3) принципи діяльності Державної податкової служби як основного суб'єкта здійснення контрольно-наглядової діяльності в цій сфері;

– визначено завдання контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, зокрема: 1) вироблення оновленої моделі державної політики у сфері обігу підакцизних товарів з урахуванням інтересів національної безпеки; 2) запобігання та протидія зловживанням у сфері обігу підакцизних товарів; 3) удосконалення адміністративної процедури здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів та інструментів здійснення останньої з метою своєчасного наповнення бюджетів; 4) виявлення корупційних ризиків у діяльності Державної податкової служби України, які можуть бути підставою для вчинення правопорушень;

– сформульовано пропозиції стосовно внесення змін і доповнень до законодавства, що регулює здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, надано рекомендації

щодо необхідності систематизації всього нормативно-правового матеріалу з цього напрямку, а також обґрунтовано доцільність розроблення та прийняття окремого підзаконного нормативно-правового акта, який би визначав специфіку контрольних повноважень у сфері обігу підакцизних товарів;

удосконалено:

– наукове положення стосовно того, що контрольні провадження правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів доцільно класифікувати на підставі таких критеріїв: 1) вид господарської діяльності з підакцизними товарами; 2) вид підакцизного товару; 3) час; 4) інституціональний критерій; 5) мета перевірки; 6) суб'єкт; 7) наслідки перевірки. Передумовами ефективної контрольної наглядової діяльності визнано чітке формулювання та правове закріплення підстав, мети й завдань цієї діяльності;

– узагальнення нормативно-правових актів, які визначають порядок здійснення контрольної наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів: 1) Конституція України та законодавчі акти, які регулюють питання ліцензування та оподаткування підакцизних товарів; 2) міжнародні нормативно-правові акти, які визначають необхідність демократичних перетворень загалом; 3) програмні документи (стратегії, концепції, програми), що слугують підґрунтям для вироблення державної політики у сфері обігу підакцизних зборів, зокрема щодо здійснення контрольної наглядової діяльності; 4) акти Уряду та Президента України, які визначають процедурні складові реалізації контрольної наглядової діяльності; 5) нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямована на реалізацію економічної, фінансової, соціальної та інших державних політик; 6) нормативні й індивідуальні акти Міністерства фінансів України як органу, що спрямовує та координує діяльність Державної податкової служби України; 7) нормативні й індивідуальні акти Державної податкової служби України (та її територіальних підрозділів), які безпосередньо регламентують процедуру здійснення контрольної наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів; 8) акти територіальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що стосуються питань оподаткування підакцизних товарів і здійснення загального нагляду за їх справлянням;

– характеристику діяльності Державної податкової служби України та її структурних підрозділів у системі правоохоронних органів України, які мають відповідні повноваження щодо здійснення контрольної наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів та запропоновано низку організаційно-функціональних змін, які будуть сприяти покращенню здійснення останніми контрольних проваджень у зазначеній сфері;

– твердження щодо основних форм і методів контрольної наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, на підставі чого запропоновано шляхи покращення такої діяльності;

дістало подальшого розвитку:

– визначення низки понять, які дозволяють сформулювати комплексну характеристику контрольної наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, зокрема таких як «адміністративні процедури здійснення контрольної наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу

підакцизних товарів в Україні», «адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні», «контрольне провадження»;

– положення щодо сутності адміністративної процедури контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, якою визнано самостійну нормативно визначену процесуальну форму діяльності спеціально створеного підрозділу Державної податкової служби України, що полягає в перевірці, інвентаризації або проведенні ревізії задля корегування вказаної діяльності, запобігання та припинення порушень, виявлених під час цієї перевірки, з метою підтримання публічних і приватних інтересів у сфері господарювання;

– теза про те, що зміст юридичних гарантій контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні полягає в сукупності правових інструментів і нормативно закріплених можливості учасників відповідних адміністративно-процедурних відносин оскаржити в установленому законом порядку адміністративні акти відповідного правоохоронного органу, що безпосередньо зачіпають права й законні інтереси суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з обігом підакцизних товарів;

– перелік перспективних напрямів взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наявні в дисертації висновки та пропозиції становлять науково-теоретичний і практичний інтерес, використовуються та можуть бути використані в:

– *правотворчій сфері* – у межах внесення змін і доповнень до нормативних актів, що регламентують здійснення контрольно-наглядових процедур Державною податковою службою України, особливо тієї її частини, яка стосується оптимізації зазначених процедур (акт впровадження Інституту законодавства Верховної Ради України від 16 травня 2019 р. № 22/666-1-15);

– *правозастосовній сфері* – у контексті покращення контрольно-наглядової діяльності Державної податкової служби України щодо впровадження європейських стандартів у роботу останньої;

– *освітньому процесі* – під час вивчення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право», «Податкове право», а також підготовки лекцій і навчальних посібників з цих дисциплін (акт впровадження в освітній процес Національної академії внутрішніх справ від 17 грудня 2020 р.);

– *науково-дослідній сфері* – для розроблення й поглиблення наявних уявлень про сутність і правову природу контрольно-наглядових відносин правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, здійснення подальших наукових досліджень з відповідної проблематики (акти впровадження в науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права від 7 серпня 2020 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 11 наукових публікаціях, серед яких шість статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук, одна – в іноземному юридичному виданні (Словацька Республіка), чотири тези доповідей, які оприлюднено на науково-практичних конференціях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки й рекомендації оприлюднено під час виступів на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.), «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (м. Харків, 1–2 листопада 2019 р.), «Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин» (м. Дніпро, 6–7 березня 2020 р.), «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 24–25 липня 2020 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 312 сторінок. Список використаних джерел містить 318 найменувань на 38 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами й темами, розкрито мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про публікації та апробацію результатів дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні» складається з трьох підрозділів, присвячених визначенню поняття, ролі та значення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, з'ясуванню місця правоохоронних органів у системі суб'єктів цієї діяльності; встановленню принципів державного контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів, перспектив розвитку нормативно-правового регулювання контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття, роль та значення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів»* розкрито зміст сфери обігу підакцизних товарів (спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння); тютюнові вироби, тютюн і промислові заміники тютюну; нафтопродукти, скраплений газ, речовини, які використовують як компоненти моторних палив, паливо моторне альтернативне; автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення десяти осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія), значення їх для забезпечення економічного суверенітету й національної безпеки України загалом.

Наведено визначення сутності категорій «підакцизні товари», «сфера обігу підакцизних товарів» та доведено доцільність формулювання авторського підходу до визначення останньої. Окреслено правовий статус підакцизних товарів в Україні.

Обґрунтовано позицію стосовно того, що контрольно-наглядова діяльність є однією з функцій держави, має складну правову природу, оскільки поєднує в собі корегування певної діяльності з метою функціонування підконтрольного об'єкта в

межах правового поля з максимальною ефективністю, а також виявлення порушень певного процесу (діяльності) та притягнення винних до відповідальності. Зазначений підхід дав змогу розглянути контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів крізь призму діяльності правоохоронних органів, сформулювати авторський підхід до змісту й особливостей останньої.

У підрозділі 1.2 «Місце правоохоронних органів у системі суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів і принципи державного контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів» схарактеризовано роль, значення, повноваження та місце правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. Сформульовано загальну систему суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, з-поміж яких виокремлено групу суб'єктів, які чинним законодавством визначені як правоохоронні та мають відповідні повноваження у сфері обігу підакцизних товарів тощо.

Обґрунтовано позицію щодо специфічних ознак, якими наділені правоохоронні органи у сфері обігу підакцизних товарів, а саме: 1) до них належать як спеціально створені правоохоронні суб'єкти, такі як Державна податкова служба України (управління контролю за обігом та оподаткування підакцизних товарів, податкова міліція), так і правоохоронні органи, які мають певні контрольні повноваження в цій сфері (Антимонопольний комітет); 2) вказаним органам притаманна нормативно визначена правова регламентація контрольно-наглядових повноважень з чітким розподілом останніх; 3) їх створено з метою реалізації контрольно-наглядової функції держави; 4) зазначені органи наділені відповідним правовим інструментарієм, який є загальнообов'язковим для виконання; 5) між ними наявна система взаємозв'язків, що виявляється у взаємодії та координації щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів.

Схарактеризовано діяльність правоохоронних органів, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність у сфері обігу підакцизних товарів, зокрема таких як Державна податкова служба України, Управління контролю за обігом та оподаткуванням підакцизних товарів головного управління державної податкової служби, Державна митна служба України, податкова міліція, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів, Національна поліція.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правові засади контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів» здійснено спробу шляхом аналізу наявної системи нормативних актів у сфері обігу підакцизних товарів провести їх систематизацію.

Здійснено класифікацію нормативно-правових актів, які регламентують контрольно-наглядові повноваження правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, залежно від їх юридичної сили, а саме: 1) Конституція України, у ст. 42 якої закріплено право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, та право держави здійснювати контроль за цією діяльністю; 2) міжнародно-правові акти, які були ратифіковані у встановленому Законом порядку та регламентують питання здійснення державного контролю за

господарською діяльністю; 3) закони України («Про ліцензування видів господарської діяльності», «Податковий кодекс України», «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» тощо); 4) стратегічні документи, які визначають перспективний розвиток державної політики у сфері обігу підакцизних товарів («Про удосконалення державної політики розвитку спиртової галузі України»; «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави»; «Про затвердження Програми реформування та розвитку спиртової галузі на 2020–2023 роки» та ін.); 5) акти Президента України та РНБО; 6) постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, які визначають ліцензійні умови провадження господарської діяльності, зокрема у сфері обігу підакцизних товарів; 7) нормативно-правові акти Міністерства фінансів України та інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких пов'язана з реалізацією економічної функції держави; 8) нормативні й індивідуальні акти правоохоронних органів щодо здійснення контрольно-наглядових повноважень у сфері обігу підакцизних товарів; 9) нормативні та індивідуальні акти територіальних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, які стосуються порядку оподаткування сфери підакцизних товарів.

Аргументовано доцільність розроблення типового положення щодо взаємодії Державної податкової служби України з державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, у якому буде визначено контрольно-наглядові повноваження правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів; реалізацію правових гарантій господарських суб'єктів обігу сфери підакцизних товарів; законодавче відмежування системи контролю сфери обігу підакцизних товарів від інших видів діяльності, близьких за формами й цілями; способи взаємодії Державної податкової служби України з державними та громадськими інституціями.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні» складається з чотирьох підрозділів, у яких визначено поняття та структуру адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні; з'ясовано сутність форм і методів контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні; розкрито особливості й види адміністративних процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні; окреслено коло гарантій контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та сутність адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні»* проаналізовано зміст таких категорій, як «механізм», «механізм державного контролю», «адміністративно-правовий механізм». Запропоновано авторський підхід до визначення поняття адміністративно-правового механізму контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу

підакцизних товарів. Доведено, що останній представлений певною сукупністю елементів, які пов'язані між собою та спрямовані на виконання контрольної функції держави. Причому єднальною ланкою постають адміністративно-правові норми, які визначають права й обов'язки відповідних суб'єктів, правовий інструментарій та принципи цієї діяльності, що в сукупності забезпечує баланс публічних і приватних інтересів у сфері господарської діяльності, об'єктом якої є підакцизні товари.

Окреслено пріоритетні напрями розвитку адміністративно-правового механізму контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів: 1) розроблення та впровадження оновленої моделі контрольної-наглядової діяльності у зв'язку з реформуванням спиртової галузі; 2) урахування європейського досвіду здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері господарської діяльності, зокрема щодо спиртової та паливної сфер; 3) активне застосування інформаційних і технічних інструментів у процесі здійснення контрольної-наглядової діяльності у сфері підакцизних товарів; 4) приведення діючого законодавства у відповідність до векторів державної політики в цій сфері, які визначені в програмних документах; 5) завершення процесу реформування Державної податкової служби України та її структурного підрозділу – податкової міліції; 6) посилення заходів запобігання корупції в діяльності всіх правоохоронних органів, що мають контрольні повноваження у сфері обігу підакцизних товарів.

У підрозділі 2.2 *«Форми та методи контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні»* у межах формулювання авторського підходу до визначення категорії форми контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів проаналізовано форми діяльності правоохоронних органів, які є похідними від форм адміністративної діяльності останніх, а також контрольної-наглядової діяльності як форми діяльності держави.

На підставі аналізу таких загальнонаукових категорій, як «форма», «правова форма», «форма адміністративної діяльності», досліджено форми діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, з огляду на що сформульовано авторське бачення щодо змісту категорії «форми контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів».

Доведено, що форма контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів – це нормативно визначена, процедурно регламентована активна діяльність відповідних суб'єктів щодо корегування господарської діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, запобігання та припинення порушень, виявлених під час такої перевірки з метою підтримання публічних і приватних інтересів у сфері господарювання, результатом якої завжди є адміністративний акт.

Висвітлено сутність і встановлено види методів контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. Зауважено, що останні є поєднанням методів публічного управління, різновидом якого є контрольної-наглядова діяльність, та економічних методів, адже предметом контрольної-наглядової діяльності є господарська діяльність.

У підрозділі 2.3 *«Адміністративні процедури здійснення контрольної-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в*

Україні» здійснено аналіз доктринальних положень щодо сутності та змісту таких категорій, як «процедура», «процесуальна форма», «адміністративна процедура», «контрольне провадження», на підставі чого запропоновано авторську позицію щодо розуміння адміністративної процедури здійснення контрольно-наглядової діяльності, яка відбувається у формі контрольних проваджень, має певну стадійність і передбачає прийняття процедурних рішень на кожній стадії.

Адміністративні процедури контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні класифіковано на підставі таких критеріїв: 1) вид підакцизного товару (пальне, спирт, алкогольні напої, тютюнові вироби та ін.); 2) вид господарської діяльності (виробництво, переробка, зберігання, торгівля тощо); 3) підстави перевірки (планові та позапланові); 4) суб'єкт проведення; 5) наявність/відсутність фактів порушення адміністративного або податкового законодавства та застосування заходів забезпечувального, відновлювального й організаційного характеру; 6) напрям контрольно-наглядової діяльності (контроль за ціноутворенням, за дотриманням ліцензійних умов, державний пожежний контроль, контроль у сфері оподаткування, контроль за дотриманням антимонопольного законодавства тощо).

Досліджено типові стадії адміністративної процедури здійснення контрольно-наглядової діяльності, серед яких: 1) підготовча стадія; 2) інформаційно-аналітична; 3) стадія безпосередньої перевірки стану підконтрольного об'єкта; 4) завершальна стадія, яка передбачає прийняття адміністративного акта за результатами перевірки та його оприлюднення тощо.

У підрозділі 2.4 «Гарантії здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні» визначено правову природу юридичних гарантій здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, що дало змогу сформулювати їх визначення та виокремити особливості останніх з урахуванням специфіки сфери адміністративно-правового регулювання.

Виокремлено три групи юридичних гарантій здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів: перша група гарантій визначає правові механізми захисту прав суб'єктів господарювання під час здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронними органами; друга група гарантій включає інструменти захисту суб'єктів, які є споживачами підакцизних товарів; третя група гарантій визначає правові засоби захисту працівників правоохоронних органів, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність.

Проаналізовано юридичні гарантії, які визначають механізми захисту прав суб'єктів господарювання під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, а саме: попереджувальні гарантії, які забезпечують чітку регламентацію, порядок та умови проведення контрольно-наглядової діяльності; гарантії припинення, що передбачають комплекс правових заходів, які може застосувати підконтрольний суб'єкт у разі порушення адміністративної процедури контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів; юридичні гарантії корегування та відновлення, які полягають у реалізації комплексу

правових заходів, спрямованих на відновлення порушених прав підконтрольних суб'єктів.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні» містить два підрозділи, присвячені виробленню перспективних шляхів розвитку адміністративного законодавства, яке регулює контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні, а також окресленню форм і методів взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів.

У підрозділі 3.1 *«Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні»* на підставі аналізу адміністративно-процесуального законодавства визначено основні найбільш перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні.

Зауважено, що вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює контрольно-наглядову діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, приведення його у відповідність до завдань державної фіскальної політики, міжнародно-правових стандартів фіскальної політики та сучасних норм національного законодавства у цій сфері передбачають: 1) формування правових інститутів цілісного механізму контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів; 2) забезпечення впорядкування фіскального механізму запобігання реалізації підакцизних товарів нижче суми податків; 3) запровадження рамкових положень для забезпечення належного функціонування механізму контрольно-попереджувального моніторингу у сфері обігу підакцизних товарів; 4) опрацювання питання про підвищення мір відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів, застосування заходів конфіскаційного характеру з метою припинення незаконної реалізації підакцизних товарів тощо.

У підрозділі 3.2 *«Взаємодія правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів»* визначено зміст взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, схарактеризовано основні вимоги, ознаки, форми й методи, що визначають її сутність і значення в контрольно-наглядовій діяльності.

Виокремлено та проаналізовано основні форми взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями щодо провадження контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів, а саме: 1) здійснення в межах взаємодії певних контрольно-наглядових процедур правоохоронними органами з іншими державними та громадськими інституціями стосовно зменшення податкового боргу, удосконалення інформаційних технологій та обліку платників, митний контроль і митне оформлення товарів щодо повноти, достовірності та своєчасності нарахування, надходження від відповідних суб'єктів господарської діяльності акцизного податку; 2) прийняття рішення про створення відповідних робочих груп з числа правоохоронних органів, державних і

громадських інституцій щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності з метою виявлення незаконного виробництва, порушень митного та податкового законодавства у сфері обігу підакцизного товару та вирішення за потреби поточних питань, пов'язаних з контролем за повнотою, достовірністю та своєчасністю сплати суб'єктами господарської діяльності акцизного податку; 3) обмін інформацією між правоохоронними органами, державними та громадськими інституціями щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів з метою виявлення суб'єктів господарської діяльності щодо сплати акцизного податку, визначення об'єктів оподаткування та встановлення фактів ухилення від оподаткування акцизним податком і мінімізації його сплати; 4) підбиття підсумків діяльності правоохоронних органів, державних і громадських інституцій за результатами реалізації визначених та погоджених за часом, місцем і територією заходів, а також запровадження нових форм взаємодії.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації наведено теоретичне узагальнення й запропоновано шляхи розв'язання наукового завдання, що полягає у визначенні поняття, особливостей і процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, тенденцій та напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання зазначеної діяльності з урахуванням європейського вектора розвитку держави. Основні з них такі:

1. У широкому значенні контрольно-наглядова діяльність правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів є функцією державного управління економікою, яка передбачає цільову, систематичну перевірку й моніторинг за діяльністю суб'єктів господарювання щодо питань законності діяльності у сфері виробництва, зберігання, перевезення, відповідності якості, експортно-імпортних операцій та оптово-роздрібної торгівлі підакцизними товарами на ринку шляхом вивчення стану дотримання ними відповідних правил, вимог, процедур, норм і стандартів.

2. Схарактеризовано діяльність правоохоронних органів, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність у сфері обігу підакцизних товарів, зокрема таких як Державна податкова служба України, Управління контролю за обігом та оподаткуванням підакцизних товарів головного управління державної податкової служби, Державна митна служба України, податкова міліція, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів, Національна поліція.

Доведено, що принципами державного контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів є визначені законодавством адміністративно-управлінські засади, що слугують підґрунтям системи контролю правоохоронними органами ринку акцизних продуктів.

Виокремлено та проаналізовано такі принципи державного контролю й нагляду за обігом підакцизної групи товарів з боку правоохоронних органів: загальні принципи (дієвості, законності, підконтрольності й підзвітності,

відповідальності, системності), спеціальні принципи (достовірності результатів контролю, об'єктивності, зворотного зв'язку).

3. Обґрунтовано позицію стосовно того, що нормативно-правові засади контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів – це систематизована сукупність нормативно-правових актів, які в комплексі забезпечують всебічне регулювання зазначених публічно-правових матеріальних та процесуальних відносин з метою забезпечення економічного суверенітету, дотримання прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, що займаються відповідною господарською діяльністю, а також досягнення оптимального балансу між наповненням бюджету й підтримкою умов економічного зростання, підвищення суспільного добробуту.

4. Доведено, що адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів в Україні є різновидом механізму державного регулювання господарської діяльності та містить такі складові: 1) інституціональний елемент, що представлений відповідною системою правоохоронних органів; 2) функціональний елемент, який означений відповідними публічно-правовими й адміністративно-процедурними відносинами; 3) інструментальний елемент – нормативно-правовий масив, який визначає засади здійснення контрольно-наглядової діяльності як виду державного контролю; 4) організаційний елемент, що становить систему взаємозв'язків між іншими елементами системи.

5. Аргументовано положення, згідно з яким методами контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів слід вважати нормативно визначені дії, які мають суто зовнішній вияв та обов'язково передбачають настання юридично значущих наслідків у вигляді індивідуального адміністративного акта. Встановлено, що до форм контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів належать також акти-дії, які не передбачають настання юридичних наслідків у вигляді адміністративного акта, але мають юридичне значення та впливають на остаточне прийняття рішення в результаті здійснення перевірок і ревізій у сфері обігу підакцизних товарів.

Досліджено методи контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, зокрема класифіковано їх таким чином: 1) залежно від сутності контрольно-наглядової діяльності як функції публічного управління – примус і переконання; 2) за видом дозвільної діяльності (за умови розуміння контролю в широкому значенні) – ліцензування, реєстрація, атестація, сертифікація; 3) організаційно-процедурні – перевірка, спостереження, облік, інвентаризація, експертиза тощо.

6. Класифіковано адміністративні процедури контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні на підставі таких критеріїв: 1) вид підакцизного товару (пальне, спирт, алкогольні напої, тютюнові вироби та ін.); 2) вид господарської діяльності (виробництво, переробка, зберігання, торгівля тощо); 3) підстави перевірки (планові та позапланові); 4) суб'єкт проведення; 5) наявність/відсутність фактів порушення адміністративного або податкового законодавства та застосування заходів забезпечувального, відновлювального й організаційного характеру; 6) напрям

контрольно-наглядової діяльності (контроль за ціноутворенням, за дотриманням ліцензійних умов, державний пожежний контроль, контроль у сфері оподаткування, контроль за дотриманням антимонопольного законодавства тощо).

7. Визначено ознаки та види юридичних гарантій здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів залежно від суб'єкта, виду об'єкта та стадії здійснення контрольного провадження. Обґрунтовано позицію щодо потреби в розширенні контрольно-процесуальних гарантій за рахунок можливості оскаржувати рішення, прийняті на певних стадіях контрольного провадження, оскільки підконтрольні об'єкти та відповідна господарська діяльність безпосередньо впливають на забезпечення національної безпеки.

8. Встановлено найбільш перспективні тенденції вдосконалення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, а саме: 1) завершення процесу реформування Державної податкової служби України, виведення з її структури податкової міліції та створення окремого органу, який здійснюватиме контрольно-наглядові повноваження в економічній сфері загалом та у сфері обігу підакцизних товарів зокрема; 2) подальша інформатизація здійснення контрольно-наглядової діяльності шляхом запровадження новітніх інформаційних інструментів; 3) приведення чинного законодавства у відповідність до прийнятих програмних документів, які визначають європейські вектори розвитку сфери підакцизних товарів; 4) подальша робота щодо мінімізації корупційних ризиків у діяльності правоохоронних органів під час здійснення контрольно-наглядової діяльності тощо.

9. Доведено, що взаємодія правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів дає змогу налагодити ефективну роботу щодо: забезпечення економічного суверенітету держави та національної безпеки; протидії тіньовій економіці; виявлення та припинення правопорушень, об'єктом яких є підакцизні товари; своєчасного наповнення бюджету; запобігання вчиненню інших злочинів, які безпосередньо не пов'язані з підакцизними товарами, тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Дубовий Є. О. Функції та повноваження правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 50. Т. 4. С. 133–138. (Серія «Право»).

2. Дубовий Є. О. Методи контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 3. С. 107–114.

3. Дубовий Є. О. Взаємодія правоохоронних органів з державними та громадськими інституціями при здійсненні контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів. *Актуальні питання вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвипуск. Т. 2. С. 161–166.

4. Дубовий Є. О. Поняття, роль та значення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. *Наукові записки*. 2019. Спецвипуск. Вип. 7. С. 169–175. (Серія «Право»).

5. Дубовий Є. О. Шляхи удосконалення адміністративного законодавства у сфері обігу підакцизних товарів в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 4. С. 133–138.

6. Дубовий Є. О. Адміністративно-правовий механізм контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 4. С. 111–117.

7. Дубовий Є. О. Місце правоохоронних органів у системі суб'єктів контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6/3. С. 172–178. (Словацька Республіка).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Дубовий Є. О. Форми контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів на території України. *Право як ефективний суспільний регулятор* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 15–16 лют. 2019 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2019. С. 56–59.

9. Дубовий Є. О. Особливості контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 1–2 листоп. 2019 р.). Харків : Східноукр. наук. юрид. орг., 2019. С. 78–80.

10. Дубовий Є. О. Сутність адміністративно-правового механізму регулювання сфери обігу підакцизних товарів. *Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 6–7 берез. 2020 р.). Дніпро : Правовий світ, 2020. С. 31–34.

11. Дубовий Є. О. Нормативно-правові засади діяльності правоохоронних органів України у сфері обігу підакцизних товарів. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 лип. 2020 р.). Запоріжжя : Істина, 2020. С. 34–37.

АНОТАЦІЯ

Дубовий Є. О. Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано шляхи розв'язання проблеми, що полягає у визначенні сутності контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, тенденцій та напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання зазначеної діяльності з урахуванням європейського вектора розвитку держави.

З'ясовано сутність поняття та зміст контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів як окремого виду

державного контролю за господарською діяльністю. Визначено завдання, особливості та принципи контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів. Схарактеризовано стан нормативно-правового регулювання зазначеної діяльності, визначено її поняття та структуру.

Висвітлено сутність, види форм і методів здійснення контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів, види її адміністративних процедур. Систематизовано гарантії прав учасників адміністративно-правових відносин під час здійснення вказаної діяльності. Визначено перспективні напрями взаємодії правоохоронних органів з іншими державними та громадськими інституціями під час здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері обігу підакцизних товарів.

Ключові слова: контроль, ліцензування, контрольно-наглядова діяльність, механізм, правоохоронні органи, підакцизні товари, процедури, Державна податкова служба.

АННОТАЦИЯ

Дубовый Е. А. Административно-правовые основы контрольно-надзорной деятельности правоохранительных органов в сфере оборота подакцизных товаров. – *Квалификационная научная работа на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2021.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и предложены пути решения проблемы, которая заключается в определении сущности контрольно-надзорной деятельности правоохранительных органов в сфере оборота подакцизных товаров, тенденций и направлений совершенствования административно-правового регулирования данной деятельности с учетом европейского вектора развития государства.

Выяснены сущность понятия и содержание контрольно-надзорной деятельности правоохранительных органов в сфере оборота подакцизных товаров как отдельного вида государственного контроля хозяйственной деятельности. Определены задачи, особенности и принципы контрольно-надзорной деятельности правоохранительных органов в сфере оборота подакцизных товаров. Охарактеризовано состояние нормативно-правового регулирования указанной деятельности, определены ее понятия и структура.

Освещены сущность, виды форм и методов осуществления контрольно-надзорной деятельности правоохранительных органов в сфере оборота подакцизных товаров, виды ее административных процедур. Систематизированы гарантии прав участников административно-правовых отношений при осуществлении указанной деятельности. Определены перспективные направления взаимодействия правоохранительных органов с другими государственными и общественными институтами при осуществлении контрольно-надзорной деятельности в сфере оборота подакцизных товаров.

Ключевые слова: контроль, лицензирование, контрольно-надзорная деятельность, механизм, правоохранительные органы, подакцизные товары, процедуры, Государственная налоговая служба.

SUMMARY

Dubovy E. A. Administrative and legal bases of control and supervisory activity of law enforcement bodies in the sphere of circulation of excisable goods. – Qualifying scientific work as the manuscript.

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which is to determine the nature and features of control and supervision of law enforcement agencies in the field of excisable goods, trends and prospects of building a new model of the latter taking into account Ukraine's integration into the European Union.

The essence of the concept and content of control and supervision activities of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods as a separate type of state control over economic activity is clarified. The tasks, features and principles of control and supervision of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods are determined. The state of normative-legal regulation of control-supervisory activity of law-enforcement bodies in the sphere of circulation of excisable goods is characterized. The own definition of the concept is offered and the structure of the mechanism of control and supervisory activity of law enforcement bodies in the sphere of circulation of excisable goods is investigated.

The essence and types of forms and methods of control and supervision of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods are described. The essence, features and types of administrative procedures of control and supervisory activity of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods are clarified. Guarantees of the rights of participants in administrative and legal relations in the implementation of control and supervision activities of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods are systematized. Perspective directions of interaction of law enforcement bodies with other state and public institutions at realization of control and supervisory activity in the sphere of circulation of excisable goods are defined.

A methodological approach to the development of a modern scientific concept of control and supervision of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods as an object of administrative and legal regulation, including: 1) the broad importance of control and supervision through the prism of the protective function of law by issuing appropriate permits carrying out economic activities with excisable goods; 2) the narrow importance of control and supervision activities as a separate type of state control over compliance by business entities with the relevant rules (licensing requirements) for economic activities related to excisable goods in the form of regulatory control proceedings.

The signs of control and supervisory activity of law enforcement bodies in the sphere of circulation of excisable goods are singled out, namely: 1) it has the form of control proceedings, the procedure of which is regulated by administrative-procedural norms; 2) a specific area of origin (excisable goods), which is associated with compliance with administrative and tax legislation in the field of circulation of excisable goods; 3) the main subject is the State Tax Service of Ukraine, and additional - other bodies, such as the Antimonopoly Committee, the National Security and Defense Council, the National Police; 4) are carried out on the basis of the law and within the powers of law enforcement agencies, which are defined by current legislation; 5) the special subject is endowed with the necessary legal, informational and technical tools that are necessary for the quality and timely receipt of the legal result, which is a measure of legal influence of a coercive and restorative nature; 6) the legal result in the form of an administrative act, which was obtained during the control and supervision activities in the field of circulation of excisable goods, is binding; 7) clear legal regulation of the procedure for carrying out such control and supervision activities of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods, which provides for an officially issued pretext; 8) a special area of control and supervision, because the production and sale of excisable goods not only affects economic relations, but also serves as a mandatory element of economic and national security.

The principles of control and supervision of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods are systematized, namely: 1) the principles defined by the Law of Ukraine "On licensing of economic activities"; 2) principles that characterize the circulation of excisable goods as an object of taxation; 3) the principles of the State Tax Service as the main subject of control and supervision in this area.

The tasks of control and supervisory activity of law enforcement bodies in the field of circulation of excisable goods are determined, in particular: 1) development of an updated model of state policy in the field of circulation of excisable goods taking into account the interests of national security; 2) prevention and counteraction to abuse in the sphere of circulation of excisable goods; 3) improvement of the administrative procedure for the implementation of control and supervision activities in the field of circulation of excisable goods and instruments for the implementation of the latter in order to timely fill the budgets; 4) detection of corruption risks in the activity of the State Tax Service of Ukraine, which may be the basis for committing offenses.

Proposals for amendments to the legislation governing the control and supervision of law enforcement agencies in the field of circulation of excisable goods, recommendations on the need to systematize all regulatory material in this area, as well as the feasibility of developing and adopting a separate bylaw legal act, which would determine the specifics of control powers in the field of circulation of excisable goods.

Keywords: control, licensing, control and supervision activity, mechanism, law enforcement bodies, excisable goods, procedures, State Tax Service.